

1. Obiekt 93/2

2. Czas powstania

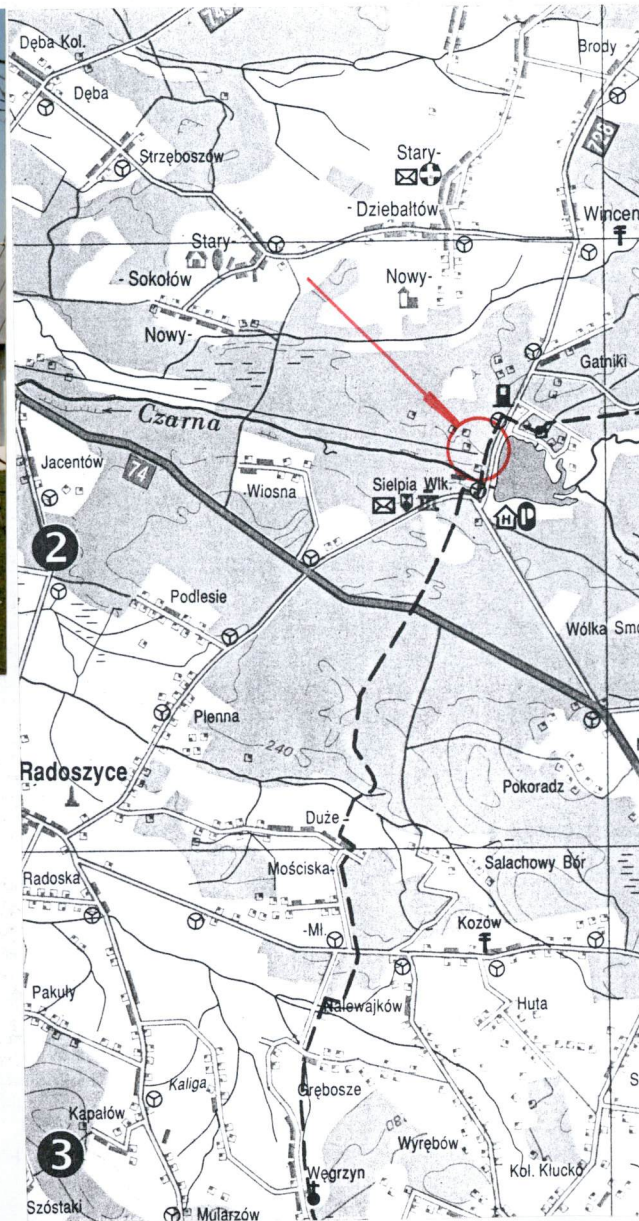
1821-1841

3. Miejscowość

SIELPIA WIELKA

(3) SUSZARNIE DREWNA

11. Suszarnia I, w głębi II, widok od pld.-wsch., neg. 500/988/6, suszarnia II, widok od pld.-zach. 500/975/1. Orientacja: 1 : 100 000.

4. Adres

Sielpia Wielka
26-200 Końskie
tel. Końskie 12-93

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo kieleckie

gmina / pow. Końskie

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo kieleckie

powiat konecki

8. Właściciel i jego adres

Muzeum Techniki NOT
00-901 Warszawa
Pałac Kultury i Nauki

9. Użytkownik i jego adres

Muzeum Zagłębia Staropolskiego
Oddział Muzeum Techniki NOT
w Warszawie, Sielpia Wielka
26-200 Końskie

10. Rejestr zabytków

Nr A.307.

data 15.06.1967r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Budynki suszarni powstały w trakcie realizacji zakładu - przed 1841 r. Stanowią one nieodłączny element ciągu produkcyjnego oraz element kompozycji przestrzennej zakładu. Oba, symetrycznie zlokalizowane po dwóch stronach głównej osi kompozycyjnej, budynki miały za zadanie przygotowywać drewno do opalania pieców pudlingowych do świeżenia surówki. Budynki rozwiązane były niemal identycznie - oba mieściły po 4 komory suszarni oraz we wschodniej części - warsztat kuźnię. W 1906 r. w południowej - II suszarni urządzono (w części dawnej kuźni) mieszkanie dla dzierżawcy - pokój i sionkę. Projektantem budynków, jak i całej zabudowy, jak się przyjmuje, był Karol Knake. Budynki zrealizowano w stylu klasycystycznym, ze względu na przeznaczenie otrzymały one formy skromne - użytkowe. W okresie od 1934 r. suszarnie wchodziły w skład zespołu Muzeum Przemysłu. W jednej z nich przechowywana była wówczas część dokumentacji dotyczącej zakładu. W okresie II wojny światowej, w 1940 r. podczas dewastacji zakładu przez Niemców obie suszarnie zostały poważnie uszkodzone. Wymontowano z nich wszystkie elementy metalowe (wrota, żeliwne narożniki itp.). W momencie przejmowania zespołu w 1957 r. przez Muzeum Techniki oba budynki były poważnie zniszczone. Suszarnia I (północna) nie posiadała dachu, zaś ściany były zniszczone w 70%. Suszarnia II (południowa) była w nieco lepszym stanie: ściany i dach zniszczone były w ok. 30 %, stropy w 25%. Po 1957 r. nastąpiła rekonstrukcja budynków. Oddano je do użytku w 1972 r.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budynki suszarni usytuowane są po zachodniej stronie hali walcowni, prostopadle do niej, natomiast wzajemnie równolegle do siebie, po obu stronach osi kompozycyjnej, jaką stanowi oś kanału roboczego. Wraz z halą produkcyjną tworzą one pierzeje placu fabrycznego, otwartego tylko w kierunku ujścia do rzeki Czarnej.

Materiał i konstrukcja. **Fundamenty** obu suszarni wykonano z kamienia łamanego. **Ściany** konstrukcyjne wykonane są z kamienia łamanego i cegły na zaprawie wapiennej. Ścianka działowa w suszarni II - w części mieszkalnej - ceglana i drewniana. Uzupełnienia i zamurowania otworów (technologicznych suszarni) wykonano z cegły. **Sklepienia** komór suszących suszarni II o linii koszowej, wykonano z cegły, wzmocniono gurtami, wsparto na ścianach poprzecznych - zachowane oryginalne. **Stropy.** W suszarni I - płaskie stropy betonowe wykonano podczas remontu. Nad częścią mieszkalną suszarni II stropy drewniane, belkowe. **Dach** drewniany krokwiowy, dwuspadowy, pokryto blachą stalową ocynkowaną na deskowaniu. (W suszarni I cały dach został zrekonstruowany). Dach nad częścią niższą - pulpitowy. W suszarni II dach nad częścią północną - pulpitowy. Nadproża nad otworami żeliwne, drewniane i ceglane - odcinkowe. W części mieszkalnej okna drewniane, pozostałe okna w obu suszarniach metalowe o drobnych podziałach typu przemysłowego. Drzwi do komór suszących wykonane z żeliwa, łącznie z ościeżnicami (w suszarni II w większości oryginalne, w suszarni I odtworzone). Do pomieszczeń mieszkalnych drzwi drewniane - płytowe. Pozostałe drzwi i wrota drewniane, klepkowe. Posadzki w komorach wykonane z kamienia (bruk), w suszarni I obecnie betonowe. W części mieszkalnej suszarni II podłoga drewniana (biała). Tynki wewnętrzne w pomieszczeniach mieszkalnych wapienne. Tynki zewnętrzne wapienne, nowe. W suszarni II - żeliwne przedłużenia krokwi (oryginalne) tzw. "trzewiki", zabezpieczające czoła belek przed wpływami atmosferycznymi. Tamże kominy wentylacyjne (odprowadzające parę wodną z suszonego drewna) zabezpieczone ruchomymi klapami żeliwnymi z mechanizmami dźwigniowymi do ich uruchamiania. W suszarni I nie odtworzono "trzewików" krokwi, zrekonstruowane kominy zaślepieno przykryciami z blachy. W suszarni II zachowane fragmenty żeliwnych narożników.

Rzuty. Budynki założono na planach wydłużonych prostokątów zorientowanych dłuższymi osiami w kierunku wschód - zachód. Każdy mieścił po 4 komory suszarni i warsztat. Część warsztatu suszarni II od początku bieżącego stulecia przebudowana jest na mieszkanie. Do każdej komory wiodą oddzielne wejścia. W suszarni II od północy istnieje pomost kontrolny nad korytarzem biegnącym wzdłuż palenisk.

Bryły - suszarnie są jednokondygnacyjne, przykryte dwuspadowymi dachami, wydłużone. Budynki są podpiwniczone. W piwnicach - pod komorami znajdowały się paleniska dostępne z korytarzyka. W suszarni II nad korytarzem tym znajdował się pomost do kontroli suchości drewna. W suszarni I kontrolę przeprowadzono wprost w komorach suszarni.

Elewacje - otynkowane, południowe początkowo bardzo podobne w obu budynkach, co wynikało z umieszczenia w nich wrót do komór suszących i wejść do warsztatów (po przebudowie na mieszkanie - zróżnicowane). Północne elewacje w obu budynkach odmienne - w suszarni I - cztery otwory wejściowe, w suszarni II - dwie pary wrót drewnianych i trzy niewielkie okienka doświetlające poddasze. Ściany szczytowe wschodnie w obu suszarniach 3-osiowe (w tym blenda), zachodnie - 2 osie (drzwi). Ściany równoległe do kalenicy pięcioosiowe (z wyjątkiem północnej ściany suszarni I - 4-osiowej).

Wnętrza. Wnętrze suszarni I po odbudowie znacznie przekształcone. Odbudowane komory suszące przykryto płytami żelbetowymi, posadzki w komorach wykonano na nowo jako betonowe. We wnętrzach suszarni II zachowane oryginalne komory suszące o nieotynkowanych kamiennych ścianach ze sklepieniem ceglanym. Zachowały się paleniska, otwory kontrolne i ślady po pomoście kontrolnym. W części wschodniej - kosztem warsztatu urządzono niewielkie mieszkanie przystosowane do potrzeb współczesnych z nowym wyposażeniem.

Wyposażenie i instalacje. Budynki posiadają instalację elektryczną i odgromową. W pomieszczeniach mieszkalnych zainstalowano trzon kuchenny węglowy i piec kaflowy węglowy.

14. Kubatura dwa budynki po 1 835 m ³ każdy	15. Powierzchnia użytkowa powierzchnia zabudowy: dwa budynki po 409 m ² każdy	16. Przeznaczenie pierwotne Budynki - suszarnie drewna do pieców pudlingowych.	17. Użytkowanie obecne Budynki gospodarcze i magazynowe Muzeum Zagłębia Staropolskiego, Oddział Muzeum Techniki w Warszawie.
18. Prace budowlane i konserwatorskie - Remont kapitalny wykonany był po 1957 r. Budynki oddano do użytku w 1972 r. Roboty dachowe ukończono w 1971 r. Podczas remontu i rekonstrukcji nie odtworzono palenisk, tylko obmurowania. W suszarni II nie odtworzono również pomostu roboczego.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania fundamentów, ścian zewnętrznych i wewnętrznych, sklepień i stropów jest ogólnie dobry. W ścianach zewnętrznych suszarni I występują drobne spękania. W budynku suszarni II występują uszkodzenia zewnętrznych tynków i niewielkie spękania murów. Zachodnie wrota metalowe do komory suszarni są niesprawne (źle się zamykają). Konstrukcje dachów i pokrycie również jest w stanie dobrym. Instalacje i odwodnienie sprawne. Budynki są bieżąco eksploatowane. Podlegają stałemu nadzorowi.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Budynki suszarni o wybitnych walorach historycznych - kształtujące w zespole obraz przeszłości polskiej myśli technicznej XIX w. w dolinie rzeki Czarnej. Zachować pierwotne podziały, bryły i elewacje. Budynki objąć ochroną prawną - wpis do rejestru zabytków. Wszelkie prace budowlane i konserwatorskie prowadzić w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	

20 wpisano do rejestru zabytków

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- D. Gierczak, J. Link, T. Steiner, J. Szczeciński, M. Piekarski, Plan inwentaryzacyjny Zakładu Przemysłowego w Sielpi Dużej, (inwentaryzacje poszczególnych obiektów zakładu oraz zdjęcia fotograficzne), Kielce 1957 r.

22. Bibliografia

- Mieczysław Radwan, Rudy, kuźnie i huty żelaza w Polsce, WNT, Warszawa 1963 r.,
- Radosław Wojewódzki, Sielpia, w: "Ikar" nr 8 (12) 1994 r.
- Praca zbiorowa, Muzea i zabytki techniki w Polsce, WNT, Warszawa 1970 r.,
- E. Krygier, T. Ruszczyńska, Katalog zabytków budownictwa przemysłowego w Polsce, Tom II, woj. kieleckie, Zeszyt 1, Powiat Końskie, Ossolineum 1958.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

patrz poz. 21.

24. Uwagi różne

Patrz karta ewidencyjna: Zakład walcowni i pudlingarni - Zespół, wykonana przez Grażynę i Jerzego Balińskich w 1996 r.

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski

tekst prof. Grażyna Balińska i mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

plany, rysunki mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

zdjęcia fotogr. mgr inż. Jerzy A. Baliński, 25 kwiecień 1996 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr - 1 - 2 - dokumentacja fotograficzna,

Nr - 3 - dokumentacja ikonograficzna oraz sytuacja,

Nr - 4 - 6 - dokumentacja rysunkowa

1. Miejscowość

SIELPIA WIELKA

2. Obiekt

(3) SUSZARNIE DREWNA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Suszarnia I, widok od pld.-zach., neg. 500/949/2.
2. Fragment pld. elewacji suszarni I, widoczne metalowe wrota do komór suszenia drewna i kominy wentylacyjne, 500/949/3.
3. Elewacja zachodnia suszarni I, neg. 500/949/4.

Wkładkę założył: mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

4. Żeliwne wrota do komory suszarni I, neg. 500/950/1.

5. Żeliwne wrota do komory suszarni I, neg. 500/949/6.

6. Zejście zewnętrzne do poziomu palenisk przy suszarni II, neg. 500/950/4.

1. Miejscowość

SIELPIA WIELKA

2. Obiekt

(3) SUSZARNIE DREWNA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Wnętrze komory suszarni I, neg. 500/949/5,
2. Poziom palenisk w suszarni I, widoczny otwór paleniska, neg. 500/950/3,
3. Poziom kontroli suszenia w suszarni I, widoczne okienko kontrolne i ślady po pomoście komunikacyjnym, neg. 500/950/2.

Wkładkę założył: mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

4. Suszarnia I - elewacja pln., neg. 500/975/2,

5. Suszarnia I - elewacja wschodnia, neg. 500/974/5,

6. Suszarnia II - elewacja wschodnia, neg. 500/974/4,

7. Suszarnia II - elewacja południowa, neg. 500/975/3.

1. Miejscowość

SIELPIA WIELKA

2. Obiekt

(3) SUSZARNIE DREWNA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja ikonograficzna oraz sytuacja - Verte !

Stan suszarni II w 1957 r.

Wkładkę założył: mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

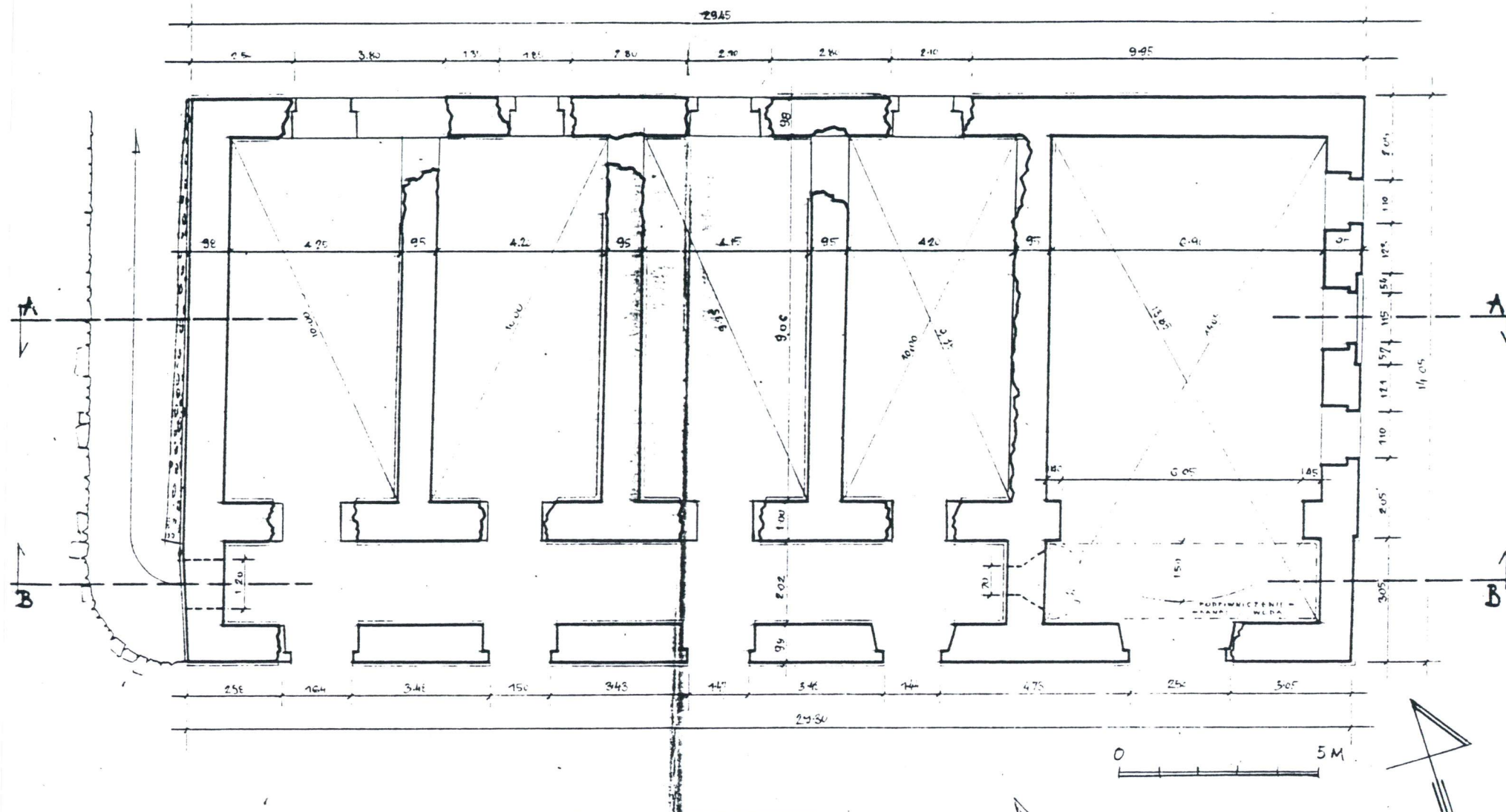
SIELPIA WIELKA

2. Obiekt

(3) SUSZARNIE DREWNA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa - Verte !

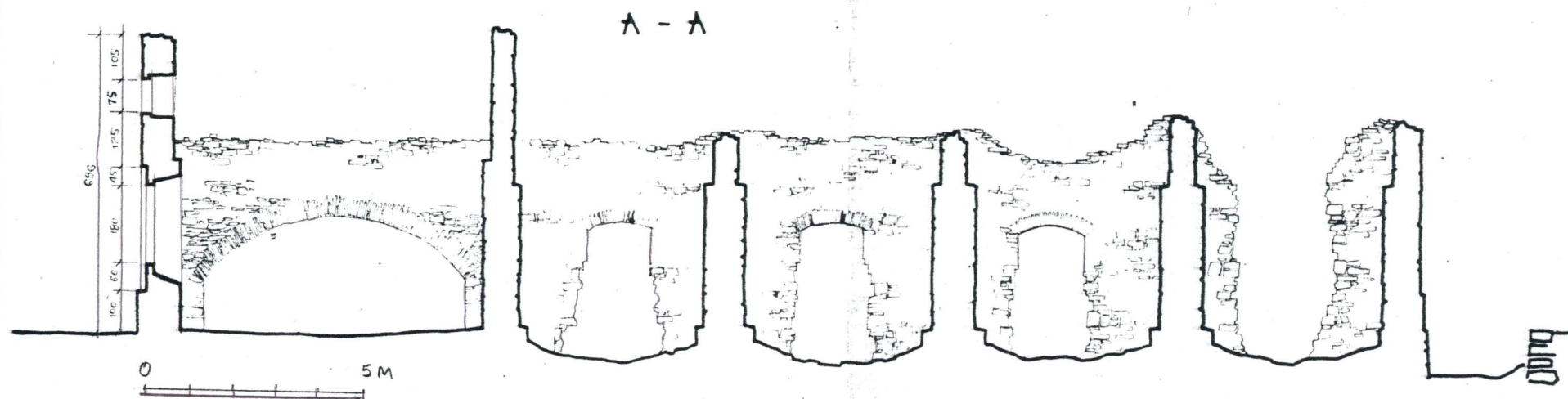
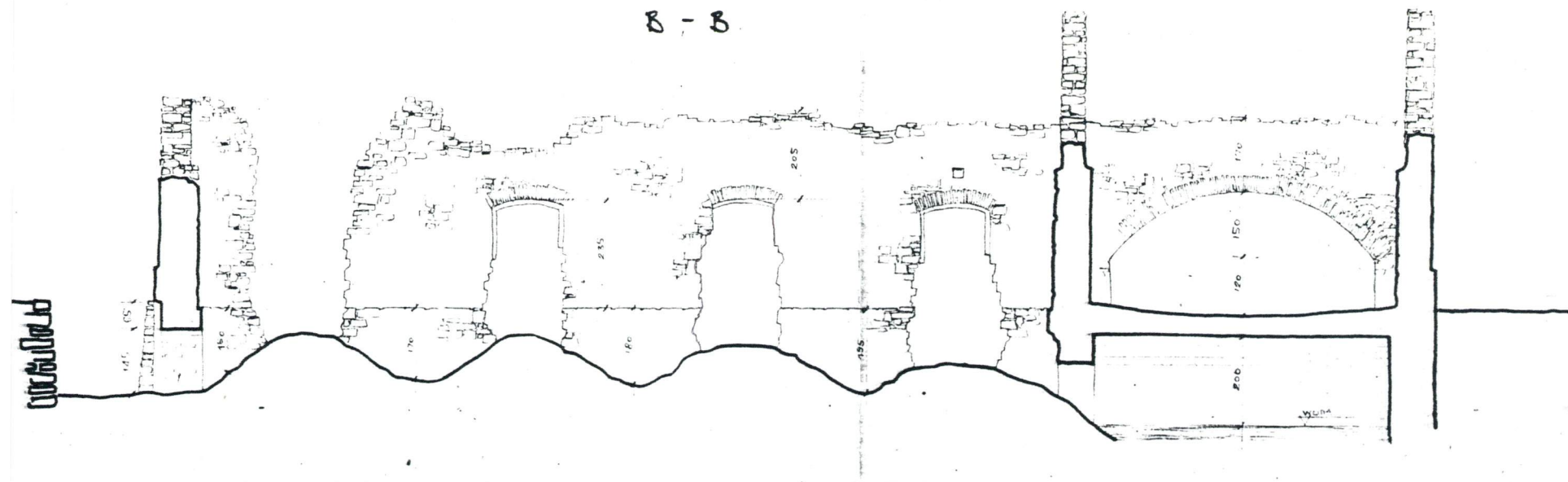
Wkładkę założył: mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

Rzut - inwentaryzacja stanu z 1957 r.,

linią cienką zaznaczono późniejszą rekonstrukcję.

Suszarnia II.

SIELPIA - SUSZARNIA II

Suszarnia II.

Przekroje - inwentaryzacja z 1957 r.

Stan przed rekonstrukcją.

1. Miejscowość

SIELPIA WIELKA

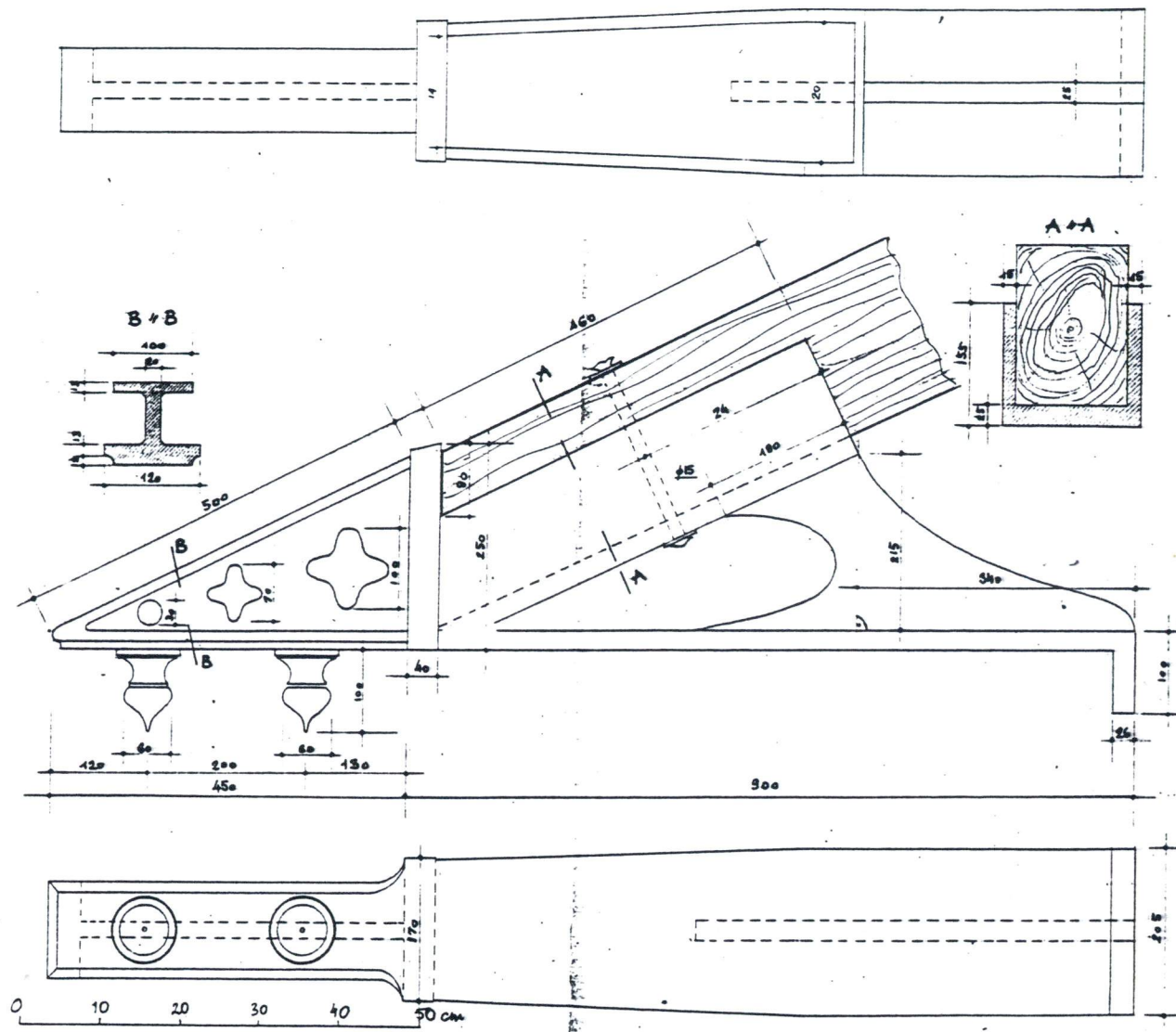
2. Obiekt

(3) SUSZARNIE DREWNA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa - Verte !

SUSZARNIA I — DETAL TRZEWIKA KROKWI —

Wkładkę założył: mgr inż. Jerzy A. Baliński, 15 maj 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski